

הכא הא לא כתיבא, בשלמא חדש אכילה כתיבא ביה⁹⁷, אלא אינך קשיא. ואיכא למימר, דהא דמקשינן לעיל⁹⁸ אכילה כתיבא ביה לאו משום לישנא דאכילה מקשינן, אלא משום שכשאסרתן התורה כבריייתן אסרן ובאכילה, ולא אסרתן בשתיה, מפני שלא אסרן אם שינה אותם מבריייתן בשתיה, אלא הן ולא שינוייהן⁹⁹.

והיינו דקאמרין אכילה כתיבא ביה והאי לאו בר אכילה הוא. ולא גרסינן כדכתיב במקצת נסחי והאי לאו אכילה הוא¹⁰⁰. תדע, שהרי בדברים שדרכין בכך אכילה בכלל שתיה ושתייה בכלל אכילה, כדאמרין ביומא¹⁰¹ ובשבועות¹⁰², ולמאי איצטרך ריבויא. וכדאמרין נמי בפרק בנות כותיים¹⁰³ והנפש לרבות השותה¹⁰⁴, ואקשינן למה לי שתיה בכלל אכילה, אלא לרבות את הסך, שמע מינה דמשום שדברים הללו כבריייתן אינן אלא באכילה משום הכי קשיא לן בגמ' שתיה מנא לן. ובשמעתין נמי אמרין בדם שאכלו שחייב משום דאחשובי אחשביה, הא עיקר איסורו בשתיה¹⁰⁵ ואע"ג דאכילה כתיב ביה, אלמא שתיה בכלל אכילה¹⁰⁶, הלכך טבל והקדש ושביעית וכלאים נמי מיבעיא לן, מנין שיהו משקין היוצאין מהן

שהשותה בכלל אוכלי. ועי' לח"מ הל' חו"מ פ"א ה"א שביאר דבריו שמכח קרא דנפש גלי לן דבכלל אכילה דקרא איכא שתיה. ואע"פ שרבינו לא כתב טעם דקרא דנפש אין חשש בזה שאין כונתו אלא להשמיענו הדין. ועי' אגרות משה קדשים וטהרות סי' כט. נראה מקור חיים סי' תסז סק"ד שהוכיח מלשון הרשב"א: 'דהואיל ונשתנה מבריייתו שנעשה מאוכל משקה לשתרי', כדברי רבינו יונה ברכות לא, ב בדפי הרי"ף [וכן הובא ברא"ש ברכות פ"ו סי' לה, עיי"ש. ועי' מג"א סי' רטז ס"ק ג וח"י סי' תסז, וחזו"א יו"ד סי' יב סק"ז] דס"ל דשינוי מתיר איסורים, עיי"ש. וראה אתון דאורייתא כלל ד אות ה (עמ' 50), וש"ת עמק הלכה ח"א סי' נון. 100. כ"ה בנוסחאות שלנו ובכ"י. ונראה כוונת רבינו שגרסינן "בר" אכילה. 101. עו, א. 102. כב, ב. ועי' חידושי רבינו שם. 103. נדה, לב, א. 104. לפנינו בגמ' שם: 'ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירמו לה' לרבות את הסך ואת השותה וכו' לרבות את הסך כשותה'. ואפשר שהוא ט"ס כאן, שטעו המעתיקים כאן משיגרת לשון הסוגיא דידן. 105. בכ"פ: בלח בשתיה. 106. בכ"פ: אכילה בכלל שתייה, ונתקשה בזה הגרשז"ר. עיי"ש. והגירסא

טהורין שכן איסורן במשהו. ואיכא לפרושי התם בשלימין ומשום בריה. וכן תפרש מה שאמרו ביבמות בפרק חרש⁹⁰ לא תאכלום לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים וצריכא דאי אשמעינן שרצים הוה אמינא שכן איסורן במשהו היינו בשלימין ומשום בריה. כך מצאתי בדברי חכמי הצרפתים ז"ל⁹¹.

מה לשרצים וכו'. איכא⁹² למידק, וליכתוב רחמנא שרצים וחלב וחמץ ותיתי נבלה מינייהו, ומה שרצים שאין מטמאין במשא אסור, נבלה לא כל שכן, מה לשרצים שכן איסורן במשהו חלב וחמץ יוכיחו⁹³. ואיכא למימר⁹⁴ דלמא הוה אמינא הני מילי לענין אכילה, אבל לענין טומאה כגון נבלת עוף בבית הבליעה לא, ואע"ג דאפקה רחמנא בלשון אכילה דכתיב⁹⁵ נבלה וטרפה לא יאכל. ולא נהיר⁹⁶. ומיהו חלב מחמץ ונבלה ושרצים לא אתי, דאיכא למיפרך מה להנך שכן לא הותרו מכללן, וחמץ נמי לא אתי שכן לא היתה להם שעת הכושר.

והא דתניא הטבל והחדש וכו' משקין היוצאין מהם כמותן מנא לן. קשיא לי הא למה לי קרא הא לאו אכילה כתיב בהו, דלעיל נמי לא קשיא להו אלא משום דאכילה כתיבא בהו, אבל

90. קיד, א. 91. תוס' יבמות קיד, ב ד"ה משום, זבחים שם, ראב"ה שם. וראה תוד"ה שכן (נדפס כע"א). 92. דיבור זה הובא בלשונו בחידושי הר"ן. וכ"ה בחידושי הרשב"א (ע"פ התוס'). 93. ובחידושי הרשב"א נוסף: מה לחמץ שכן ענוש כרת, שרצים יוכיחו. 94. כ"כ תוס' ד"ה ליכתוב. 95. ויקרא כב, ח. 96. הגר"ד אילן (בחידושי הרשב"א הערה 41) פירש השגת רבינו ע"פ קושית הרש"ש שבגמ' לעיל נבילה לא אתי מחמץ, לא אמרין הך חילוקא, עיי"ש. [וראה תוספות הרא"ש: ולעיל פריך דעדיפא. ונראה שבא ליישב קושית הרש"ש למה לא חילקו כן לעיל, עי' הערה שם]. 97. ויקרא כג, יד. 98. ע"א. 99. ע"פ לשון הגמ' תמורה ל, ב. ובתוס' לעיל ע"א ד"ה לרבות השותה כתבו בקיצור דהנ"מ במילי דשתיה והכא במידי דבר אכילה. וראה חידושי הרשב"א. וכן בתוד"ה איכא כתבו דאע"ג דלא כתיב בהו אכילה סברא הוא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין. וראה תוס' נדה לב, א ד"ה שתייה. וראה תוספות הרא"ש הערה 137 שביאר בארוכה במה שונה פירוש רבינו מדברי התוספות, עיי"ש. ועי' רמב"ם הל' אבה"ט פ"ג ה"י: 'או שהמחה את החלב באור וגמעו ה"ז טמא כאוכל מבשרם

מילתא היא, שכיון שהן עצמן אסורין ולוקין עליהן, משקין היוצאין מהן נמי לאו משום אינך לוקין עליהן אלא מלאוין הכתובין בהן, וגלויי מילתא בעלמא הוא שהכתוב בין הן בין היוצא מהן אסר.

ודאמרינן לקמן גבי ערלה דגמר פרי פרי מבכורים, משום הכי בזתים וענבים משקין היוצאין מהן כמותן, ולא אמרינן פרי כתיב ולא משקה, ובשאר פירות אין משקין היוצאין מהן כמותן, דהא נמי גמרינן מבכורים, ואלו לר' אליעזר לגמרי גמרינן מבכורים לעשות בכל מיני פירות משקין היוצאין מהן כמותן. ואיכא למרמא אשמעתין מדגרסינן בפסחים בפרק כל שעה¹¹³ אף אנן נמי תנינא שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן, אין סופגין את הארבעים משום משקה ערלה אלא על היוצא מן הזתים ומן הענבים, ואלו מתותים דרמונים לא, מאי טעמא לא¹¹⁴ משום דלא קא אכיל להו דרך הנאתן, אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן פירא גופיה ולא אכלה דרך הנאתו שפיר, אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא, והכא אמרינן משום דגמרינן פרי פרי מבכורים¹¹⁵. ואיכא למימר כיון שחייבה תורה על משקה זתים וענבים כמותן ופטרה על שאר מיני פירות בכל מקום, שמע מינה דזיעה בעלמא חשיב להו, וטעמא דאביי דהתם טעמיה דקרא הוא וכדר' יהושע. כך נראה לי. והכי נמי מתפרש דאמרינן בפרק כיצד מברכין¹¹⁶ האי דובשא דתמרי מברכין עליה שהכל, מאי טעמא זיעה בעלמא הוא, ואוקימנא כר' יהושע. ומיהו לא דייקא לי שמעתין, דכיון דממחה

כמותן, שאני אומר לא אסרה אותן תורה אלא בעינייהו ובאכילה אבל נשתנו מברייתן ונעשו משקין לא אסרן הכתוב בשתייה¹⁰⁷.

והא דאמרינן ותרומה גופא מנא לן¹⁰⁸, בשהפריש ענבים ודרכן הוא, אי נמי שהוציא השכר ממיני דגן, אבל ביין ושמן פשיטא ליה שעיקר תרומה במשקין הוא ובשתייה, ואף על פי שכתוב בה אכילה¹⁰⁹, שתייה בכלל. וכן ביין ושמן של טבל ודאי לוקה, שעיקר טבל של אלו תירוש ויצהר כתיב בהו¹¹⁰, ולא יחללו קרינא בהו. אלא על משקה של שאר מיני דגן הוא דאיבעיא להו, ומשום שאיסורן כברייתן ובאכילה, ועכשו נשתנה וכדפרישית. אי נמי בשלקט זיתים וענבים לאכילה והוקבעו בידו למעשרות בעינייהו ואחר כך הוציא מהם משקין. כן נראה לי.

ומשמע לפום שמעתין, דבטבל וחדש ושביעית וכלאים אין סופגין את הארבעים על משקה שלהם אלא על¹¹¹ היוצא מן הזתים ומן הענבים בלבד, דכיון דתרומה ובכורים וערלה אין לוקין על משקין שלהם אלא על היוצא מן הזתים ומן הענבים, אינך נמי אי אתית לאיתוייניהו במה הצד משרצים ונבלה וחמץ וחלב ולרבוויי כל משקין היוצאין מהן כמותן, איכא למיפרך ערלה ובכורים ותרומה יוכיחו, דמסתברא מהני גמרינן משקין ממשקין, דנבלה וחמץ וחלב גופא דאיסורא הוא, הלכך לא אתו. וכל שכן הקדש דלא אתי אלא מתרומה או מבכורים וחדא מהנך, ומיהו בזתים וענבים לקי דגמרינן מכולהו. ויש מי שאומר לעולם אין לוקין משום שאין עונשין מן הדין¹¹². ולא

109. ויקרא כב, י. 110. דברים יב, יז. 111. כ"פ ליתא תיבה זו. 112. סנהדרין נד, א וש"נ. 113. כד, ב. 114. לפנינו שם: לאו. 115. וכ"ה תוס' פסחים שם ד"ה אלא, ר"ש תרומות פ"א מ"ג, הראב"ד הובא בחידושי הרשב"א ברכות לח, א, ע"ש. וראה עוד תוס' ותר"י ברכות שם, ופסקי הרא"ש שם פ"ו סי' ג, אר"ז הל' סעודה סי' קסו. וע"ע תוס' להלן קכא, א ד"ה והדר ומהר"ם לובלין, ומנחת ברוך סי' נט. 116. ברכות לח, א.

שלפנינו ברורה ומוכנת. 107. ראה מהר"ץ חיות [הביאו בחידושי הרשב"א הערה 48] שנפ"מ לשעור, דמדין שתיה כאכילה השעור ברביעית, משא"כ ברבוי דחיובם מדין אכילה שעורן בכזית [ועי' מה שציין בהערה שם]. אכן, נראה שלדברי רבינו לא נתחדש כאן שדברים אלו הם בכלל אכילה מכח גזה"כ, וחשובין כאכילה, אלא שהם בכלל מה שאסרה תורה, ולאחר שהם בכלל האיסור שעורן ככל שתיה ברביעית. 108. ראה חידושי הרשב"א וחידושי הר"ז.

דלוקין עליהם שלא כדרך הנאתן וכדאמרינן מעיקרא, אף אנן נמי תנינא וכו', אם כן אפילו במשקין היוצאין מזרע הנזרע בכרם שהוא כלאים ילקה, וטבל ביין ושמן אין צריך לומר דלקי, ועיקרן של דברים כמו שכתבתי.

[קכא, ב] הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית. פרש"י¹²⁵ ז"ל¹²⁶ בעודה מפרכסת קודם שתטמא טומאה חמורה יכול לגוררה פחות פחות מכזית עד שתכלה כולה, מה שאין כן בנבלת עוף שכבר מתה וראויה לטמא טומאה חמורה. ונכון הוא לפרש הסוגיא, אלא שדבר פלא הוא¹²⁷. והרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל תיקן הפירוש הזה ואמר, דכיון דיכול לחתוך ממנה שעורין הרבה פחות פחות מכזית בעודה¹²⁸ מפרכסת, רואין כאלו נחתכה כולה, דהא אין הבשר הזה שנגע סופו לטמא טומאה חמורה, הואיל ואלו פרכסה עד כזית זה אין עליה שם נבלה.

ואקשינן ומי אמר חזקיה הכי וכו'. פרש"י ז"ל¹²⁹ דאלמא אית ליה לחזקיה מתני' דאין טומאת נבלות במפרכסת, והא איתמר וכו'. ולא בריר, דאם כן אמאי לא אותבינן¹³⁰ עליה דחזקיה ממתני', ואם תאמר תנא הוא ופליג, אם כן השתא נמי לא קשיא, דחזקיה למתני' קאמר דאינה לאיברים וליה לא סבירא ליה. ולא קושיא, דדידיה אדידיה עדיפא לגמרא לאקשווי בכמה דוכתי טפי ממתני'¹³¹.

ולי נראה, לעולם¹³² אית ליה לחזקיה הא דתנן מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת

איסורין עצמן בהקדש ותרומה, צריך למילף הוא¹¹⁷, ולא גמרינן מנבלה וחמץ, דלאו איסור הבא מאיליו הוא, נימא דון מינה ואוקי באתרה למיפטר ממחה חמץ של הקדש וגמעו, ולמיפטר בתרומה ממחה פת קטנית ותמרים ותפוחים שגמען וכן בערלה. והלכך טעמא דר' יהושע לאו משום דזיעה בעלמא הוא אלא משום דבטיל אוכל. אלא יש לומר דסוגיין אסמכתא בעלמא הוא כדקאמרינן בדון מינה ומינה דר' אליעזר, ומיהו טעמא משום דזיעה נינהו. והכי נמי ממעטינן ציר דגים טמאים מדאורייתא משום דזיעה נינהו לעיל בפרק גיד הנשה¹¹⁸, והיינו דאמרינן התם בפרק כיצד, בדבש תמרים שהכל דזיעה הוא, ובטרימא בורא פרי העץ, וטרימא היינו תמרים שחוקין וגומעין אותן, דתניא בתוספתא בפרק שני של מעשר שני¹¹⁹ אין שורין את התמרים לעשות מהן שכר אבל שוחקין אותן ועושין אותן טרימא. והכי נמי מוכח בפסחים¹²⁰ דקאמר אי אשמעינן פירא גופיה ולא אכיל ליה דרך הנאתן הכי נמי, אלמא בתמרים גופן שגמען חייב, וכן בכל איסורין שבתורה¹²¹.

וראיתי לרב ר' משה הספרדי ז"ל שכתב¹²² הטבל והחדש וספיחי שביעית והכלאים והערלה משקין היוצאין מהן אסורין כמותן¹²³, ואין לוקין עליהם, חוץ מיין ושמן של ערלה ויין של כלאי הכרם שלוקין עליהן. וזה אינו נכון, שבכולן לוקין ביין ושמן שלהם וכפי מה שכתבנו. ועוד מאי שנא כלאי הכרם¹²⁴ אי משום

ולהאכילה לכלבים ולהעמידה על פחות מכזית קודם שתצא נפשה וכו', והשתא י"ל אם יכול להעמידה על (כזית) פחות מכזית קודם שתצא נפשה, כ"ש שיכול לבדוק ריאתה קודם שתצא נפשה'. 128. כ"ל: ועודה. 129. ד"ה ומי אמר. 130. כ"ל: אותביה. 131. כ"כ תוד"ה ומי, והביאם הרשב"א בחידושו [וכ"כ התוס' בכ"מ, ראה כללי הגמרא למרן רבי יוסף קארו שער שני אות יח (הוצ' ר"ש פורטנוי עמ' נו). ועי' בכללי הגמ' שם שציין למ"ש רבינו בקידושין נט, ב דכל היכא דאיא למיפרך ממתניתין לא מהדרין בתר פירכי אחרני. וצ"ע]. 132. מכאן הובא כלשונו בשם רבינו בחידושי הר"ז.

117. ראה ערוך השלחן יו"ד סי' רצג סכ"ו. וראה עוד פני יהושע קידושין לו, א וקרן אורה נדרים נב, ב. 118. צט, ב. 119. ה"ד. 120. שם. 121. כע"ז חילק הראב"ד, הובא בחידושי הרשב"א ברכות שם, ועי"ש שהרשב"א חולק. 122. הל' מאכ"א פ"י הכ"ב. 123. ראה כס"מ שם וחזו"א טבול יום הוספה אות יא. 124. ראה לח"מ ומחנה אפרים שם. 125. הדיבור כלשונו מובא בחידושי הר"ן. 126. ד"ה אמר חזקיה. 127. ראה שו"ת רש"י סי' סב: 'ואם תאמר היאך אפשר לפתחה ולבדוק ריאתה ולנפחה בעודה כבהמה קודם שתצא נפשה. הרי מצינו תימה גדולה מזו וכו' אמר חזקיה הואיל ויכול לגוררה